

Litteraturliste

C-kurs i klinisk rettsmedisinsk sakkyndighet for overgrepsmottak

Sakkyndighet og rolleforståelse

Langbach, Tor. Om rettsmedisin og sakkyndighet. En innføring. Cappelen Damm AS, Oslo 2021. ISBN 978-82-02-70964-8

Befring AK. Legen som sakkyndig. Tidsskr Nor Lægeforen 2004; 124: 1270-1

Befring AK. Domstolenes bruk av leger som sakkyndige. Tidsskr Nor Lægeforen 2004; 124: 1413-4

Lenke til helsepersonelloven, forskrift om legeerklæringer og attester og straffeprosessloven:
[Lov om helsepersonell m.v. \(helsepersonelloven\) - Kapittel 2. Krav til helsepersonells yrkesutøvelse - Lovdata](#)

[Forskrift om krav til helsepersonells attester, erklæringer o.l - Lovdata](#)

[Lov om rettergangsmåten i straffesaker \(Straffeprosessloven\) - Kap 11. Sakkyndige. - Lovdata](#)

Den Norske Legeforening. Etske regler for leger. 1961, sist oppdatert 2021. [Etske regler for leger \(legeforeningen.no\)](#)

British Medical Association. Medical Ethics Today. The BMA's Handbook of Ethics and Law. 3. utg. Chapter 16 Doctors with Dual Obligations (2012) <https://doi.org/10.1002/9781444355666.ch16> (mer utfyllende enn DNLF)

Generell rettsmedisin, metodikk, vurdering og aldersbestemmelse av skader

Duflou J, Ong BB, Baber Y et al. Forensic Pathology. I: Freckelton IR, Selby H red. Expert Evidence, 5. utg. Australia: Thomson Reuters; 2013. Kapittel 33.

Gaya S, Sungaila A. Clinical Forensic Medicine. I: Freckelton IR, Selby H red. Expert Evidence, 5. utg. Australia: Thomson Reuters; 2013. Kapittel 41.

Langlois NE. The science behind the quest to determine the age of bruises – a review of the English language literature. For Sci Med Pathol. 2007; 3:241-51. DOI: 10.1007/s12024-007-9019-3

Baum CL, Arpey CJ. Normal cutaneous wound healing: Clinical correlation with cellular and molecular events. Dermatol Surg 2005; 31(6) :674-86. DOI: 10.1097/00042728-200506000-00011.

Saukko P, Knight B. Knight's Forensic Pathology. 4. utg. 2015. CRC Press. eBook ISBN9780429102356 <https://doi.org/10.1201/b13266>

Stark MM (editor): Clinical Forensic Medicine. A physicians Guide. 4. utg. Springer. 2020. ISBN: 978-3-030-29461-8. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-29462-5>

NORCE Norwegian Research Centre AS, Postboks 22 Nygårdstangen, 5838 Bergen, Norway

Nasjonalt kompetansesenter for legevaktmedisin

E-POST legevaktmedisin@norce-research.no

WEB legevaktmedisin.no

TEL. +47 56 10 72 88

ORG.NO. 919 408 049

Rognum TO red: Lærebok i rettsmedisin 4. utg. Gyldendal akademisk 2023. ISBN/EAN: 9788205584167

Referanser på skadeforekomst etter seksuelt overgrep

Det er en utfordring at ulike studier som ser på skader på kropp bruker ulike definisjoner av skader, f.eks. inkluderer noen hevelse, økt blodgjennomstrømning og angitt ømhet uten synlig skade, som er mer uspesifikt, men andre bruker kun bloduttredelse, hudskrap/sår, skarpvoldskader og ev. indre skader (brudd, hodeskader etc.).

Studier av undersøkelse av kroppsåpninger bruker også ulike definisjoner av skader:

TEA: Tears/lacerations, ecchymosis, abrasions (rifter, bloduttredelser, overhudsskrap/slimhinneskrap).

TEARS: Tears/lacerations, ecchymosis, abrasions, redness and swelling (rifter, bloduttredelser, overhudsskrap/slimhinneskrap, rødme/økt blodgjennomstrømning, hevelse). Rødme og hevelse er mer uspesifikt.

Studier av undersøkelse av kroppsåpninger bruker også ulike undersøkelsesmetoder: kun inspeksjon med det blotte øye, eller med forstørrelse (kolposkopi) og/eller fargemetoder (toludinblått).

Disse studiene på listen er godt designede enkeltstudier som bruker definisjoner og metoder som er overførbare til norske forhold. I tillegg reviews som gir en god oversikt. Flere av de er open access.

Du Mont J, White D. The uses and impacts of medico-legal evidence in sexual assault cases: a global review Geneva: World Health Organization 2007. ISBN 9789241596046.

<https://iris.who.int/handle/10665/43795>

White C. Genital injuries in adults. Best Pract Res Clin Obstet Gynaecol. 2013;27(1):113-30. doi: 10.1016/j.bpobgyn.2012.08.011. Epub 2012 Dec 5. PMID: 23219384.

Faugno D, Spencer MJ, Giardino AP. Physical Examinations of Sexual Assault. Pocket Atlas. Volume 1 & 2. ISBN-13: 978-1-936590-68-1 & 978-1-936590-69-8 (eBook)

Naumann DN, Morris L, Bowley DM et al. Anogenital injury following sexual assault and consensual sexual intercourse: a systematic review and meta-analysis. EClinicalMedicine. 2023 Oct 5;65:102266. doi: 10.1016/j.eclinm.2023.102266. PMID: 37842551; PMCID: PMC10570717.

<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/37842551/>

Zilkens, RR, Smith, DA, Kelly, MC et al. Sexual assault and general body injuries: A detailed cross-sectional Australian study of 1163 women. Forensic Science International. 2017;279:112–20. <https://doi.org/10.1016/j.forsciint.2017.08.001>

Zilkens RR, Smith DA, Phillips MA. Genital and anal injuries: A cross-sectional Australian study of 1266 women alleging recent sexual assault. For Sci Int. 2017;275:195-202.

<https://doi.org/10.1016/j.forsciint.2017.03.013>

Larsen ML, Hilden M, Lidegaard Ø. Sexual assault: a descriptive study of 2500 female victims over a 10-year period. BJOG. 2015 Mar;122(4):577-84. doi: 10.1111/1471-0528.13093. PMID: 25315463.

White C, Mc Lean I. Adolescent complainants of sexual assault; injury patterns in virgin and non-virgin groups. J Clin For Med 13(2006) 172-80. doi: 10.1016/j.jcfm.2006.02.006

Kellogg ND, Farst KJ, Adams JA. Interpretation of medical findings in suspected child sexual abuse: An update for 2023. Child Abuse & Neglect. 2023;145:106283. DOI: 10.1016/j.chiabu.2023.106283

Menn utsatt for overgrep

Zilkens RR, Smith DA, Phillips MA et al. Male Sexual Assault: Physical Injury and Vulnerability in 103 Presentations. J Forensic Leg Med. [Internet]. 2018;58:145-51.

<https://doi.org/10.1016/j.jflm.2018.05.009>

McLean IA, Balding V, White C: Forensic Medical Aspects of Male-on-Male Rape and Sexual Assault in Greater Manchester. Med SciLaw 44-2 (2004) 165-9 PMID: 15176630 doi: 10.1258/rsmmsl.44.2.165

Duchesne S, Seyller M, Chariot P. Male sexual assaults in the Paris, France area: an observational study over 8 years. For Sci Int 290 (2018) 16-28. PMID: 29979978 doi: 10.1016/j.forsciint.2018.06.018

Halsgrep

White C, Martin G, Schofield A et al. «I thought he was going to kill me»: analysis of 204 case files of adults reporting non-fatal strangulation as part of a sexual assault, over a 3-year period. J For Leg Med 2021; 79:102128 <https://doi.org/10.1016/j.jflm.2021.102128>

Zilkens R, Phillips MA, Kelly MC et al. Non-fatal strangulation in sexual assault: A study of clinical and assault characteristics highlighting the role of intimate partner violence. J For Leg Med 2016; 43:1-7. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jflm.2016.06.005>

Heldring N, Krona D, Rudd E. Indicators of strangulation in medico-legal assessments: A scoping review. For Sci Int. 2026;378:112670 doi: 10.1016/j.forsciint.2025.112670

Glass N, Laughon K, Campbell J et al. Non-fatal strangulation is an important risk factor for homicide for homicide of women. J Emerg Med 2008; 35(3): 329-35. doi: 10.1016/j.jemermed.2007.02.065

Spencer SM, Stith SM. Risk factors for Male Perpetration and Female Victimization of Intimate Partner Homicide: A Meta-Analysis. Trauma, Viol & Abuse. 2018; 21(3): 527-40. doi: 10.1177/1524838018781101

Sårbarhet, rus og overgrep

Kilpatrick DG, Acierno R, Resnick HS et al. A 2-year longitudinal analysis of the relationships between violent assault and substance use in women. J Consult Clin Psychol. 1997; 65:834-47. doi: 10.1037//0022-006x.65.5.834

Liebschutz J, Savetsky BS, Saitz R et al. The relationship between sexual and physical abuse and substance abuse consequences. J Subst Abuse Treat. 2002; 22:121-8. doi: 10.1016/s0740-5472(02)00220-9

Resnick HS, Walsh K, Schumacher JA et al. Prior substance abuse and related treatment history reported by recent victims of sexual assault. Addict Behav. 2013; 38(4):2074-79. doi: 10.1016/j.addbeh.2012.12.010

Vik BF, Nöttestad JA, Schei B et al. Psychosocial vulnerability among patients contacting a Norwegian sexual assault center. J Interpers Viol. 2019; 34(10) :2138-57. doi: 10.1177/0886260516659657

Psykiske reaksjoner

Klinikk for krisepsykologi. Varighet og omfang av ettervirkninger. [Varighet og omfang av ettervirkninger – Klinikk for krisepsykologi](#)

Mason F, Lodrick Z. Psychological consequences of sexual assault. Best Pract Res Clin Obstet Gynaecol. 2013 Feb;27(1):27-37. doi: 10.1016/j.bpobgyn.2012.08.015. Epub 2012 Nov 24.

Möller A, Söndergaard HP, Helström L. Tonic Immobility during sexual assault – a common reaction predicting post-traumatic stress disorder and severe depression. Acta Obstetrica et Gynecologica Scandinavica. 2017; 96(8): 932-8. doi: 10.1111/aogs.13174

Marx BP, Forsyth JP, Gallup GG et al. Tonic immobility as an evolved predator defense: implications for sexual assault survivors. Clinical psychology: science and practice. American Psychological Association. 2008; 15(1): 74-90 <https://doi.org/10.1111/j.1468-2850.2008.00112.x>

Retningslinjer og veiledere

Nasjonal faglig retningslinje 2021: [Kvalitet og kompetanse i overgrepsmottak - Helsedirektoratet](#)

Hagemann CT, Schei B, Nesvold H, Skjælaaen K, Moræus A, Augestad O, Steinbakk A. Mottak av ungdom/voksne pasienter etter seksuelle overgrep Oslo: Den norske legeforening; 2021. [Mottak av ungdom/voksne pasienter etter seksuelle overgrep \(legeforeningen.no\)](#)

Kortversjon i Legevakthåndboka: http://www.lvh.no/skader/vold_og_seksuelle_overgrep